

BARBA KOLE

Portret političara

Slobodana Dragojevića

(1928.-1991.)

Tonči Donjerković, Vela Luka
tonci.donjerkovic@optinet.hr

Slobodan Dragojević Kole obilježio je čitavo jedno desetljeće velolučkog javnog, društvenog i političkog života. Opisat ću ga kao političku osobu, lokalnog aktivista i vođu u tom razdoblju, ali i čovjeka sa svim njegovim vrlinama, kojih je bilo zaista mnogo, ali i s pojedinim manama. Opisat ću reakcije ljudi na njegov način vladanja i ponašanja za tih 10 godina. Bit će riječi i o njegovom poimanju i proživljavanju pojedinih društvenih i političkih procesa koji su se u međuvremenu događali na razini tadašnje jugoslavenske države. U ovom portretu fokusirat ću se na spomenuto desetljeće kojemu sam i sam svjedok. Tek predstoji ispisati sveobuhvatni portret ove ličnosti, koja je u mlađim godinama bila daleko impulzivnija.

Kada se piše o nekakvoj važnoj osobi u raznim godišnjacima, obično to budu intelektualci, umjetnici, stručnjaci iz pojedinog područja i tome slično. No, ovoga puta riječ je o osobi koja ne spada ni u jednu od tih kategorija, a svojim je javnim djelovanjem ostavila pečat u javnom i političkom životu Vele Luke i otoka Korčule. Da stvar bude još neobičnija, riječ je o čovjeku bez ikakve formalne naobrazbe. Ipak, uza sve to, on je obilježio jedno čitavo desetljeće javnog, društvenog i političkog života u Veloj Luci, te ga kao takvog mnogi i danas spominju, najviše u pozitivnom kontekstu. Riječ je o Slobodanu Dragojeviću Repanu, u narodu poznatom po nadimku „Kole“, po kojem ga sve srednje i starije generacije pamte.

Rođen je 13. veljače 1928. u brojnoj i skromnoj težačkoj obitelji Ivana Dragojevića Repana i Mare Žuvele Košće na Mrkom ratu. Bio je najmlađe dijete u obitelji, koja je bila izrazito kršćanski orijentirana. Njegove dvije sestre su se i zaredile.

Starija sestra Frana redovničkog imena Celina bila je na službi u splitskom samostanu na Lovret, a mlađa Miroslava - Alberta u Dominikanskom samostanu u Zagrebu. Kao što je sam znao često reći i ne kriti, te se s tom činjenicom često i šaliti na svoj račun, završio je samo jedan razred Osnovne škole. Znao je i reći da je išao u školu „dva puta u prvu“, iz čega se može zaključiti da je ponavljao taj prvi razred. Nakon Drugog svjetskog rata pohađao je više tečajeva opismenjavanja i time stekao najosnovniju naobrazbu. Međutim, prema vlastitom kazivanju nikada nije naučio ćirilicu, pa mu je to stvaralo probleme u kasnijem obnašanju javnih i političkih dužnosti. Najviše kada je jedno vrijeme bio rukovoditelj policijske službe na Korčuli. No, vratimo se na ratna zbivanja.

S nepunih 15 godina priključio se partizanskom pokretu. Kao član Korčulanskog partizanskog odreda sudjelovao je u borbama za oslobođenje istočnog dijela otoka Korčule. Dana 13. rujna 1944. ranjen je u Pupnatskoj luci od njemačkog snajpera, i to u grlo. Metak je prošao iz jedne kroz drugu stranu grla bez ozljede vitalnih dijelova. Njegov suborac File Marinović prenio ga je na leđima do saniteta koji mu je zaustavio krvarenje. Poslije je brodom bio prebačen na Vis. Od posljedica spomenutog ranjavanja imao je trajne posljedice. Glas mu je postao promukao i hrapav. Puno gore prošla je njegova sestra Marija. Ona je u razminiranju njemačkih nagaznih mina pred iskrcavanje partizana u travnju 1944. u uvali Zaglav, stradala u eksploziji. Od posljedica teškog ranjavanja preminula je u svojoj 21. godini na otoku Visu. Zbog njihovog sudjelovanja u ratu, majku im Mariju odveli su u njemački logor na Banjici u Beogradu, gdje je ostala sve do oslobođenja proživjevši veliku torturu.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata odmah se uključio u javni i politički život mjesta. Najprije na razne omladinske radne akcije, i republičke i savezne razine, gdje su ubrzo došle do izražaja njegove organizatorske sposobnosti, ali i osobine vođe. Na tečajevima se osposobljavao za budući rad i polako gradio autoritet među svojim vršnjacima i starijima. Jedna od prvih važnijih političkih funkcija koju je obnašao bila je na čelu omladinske organizacije, tadašnjeg SKOJ-a. Nešto kasnije koncem 1940-ih bio je rukovoditelj policijske službe na Korčuli. Poslije obnaša i dužnost predsjednika Mjesnog narodnog odbora Vela Luka. Sudjelovao je i u radu partijskih organa i društveno-političkih organizacija. Bio je predsjednik općinskog SUBNOR-a, ali i predsjednik DVD-a Vela Luka, član uprave Narodne glazbe Vela Luka. Dugo vremena proveo je radeći u velolučkoj Poljoprivrednoj zadruzi, u kojoj je bio i upravitelj. U mirovinu je otišao relativno mlad, 1970-ih godina. Upravo nakon umirovljenja pokazao je najveći društveni i politički angažman. Naime, koncem 1974. godine došao je na čelo Mjesne zajednice Vela Luka i dužnost predsjednika Izvršnog odbora obnašao je punih 10 godina. Sve do studenog 1984. godine.

Bio je na čelu otočne policije, Mjesnog narodnog odbora, Poljoprivredne zadruge. Ipak, najveći angažman pokazuje po umirovljenju, na čelu Mjesne zajednice Vela Luka.

Dužnost je preuzeo vrlo odgovorno i savjesno. Nastavio je s realizacijom započetih projekata i pokrenuo nekoliko novih od kojih ću izdvojiti one najvažnije. U njegovom mandatu pokrenut je i realiziran projekt rekonstrukcije Repkovih dvora u Centar za kulturu sa svim poznatim sadržajima. Sagrađena je sadašnja zgrada Općine na mjestu nekadašnje zgrade zvane „Duvana“, trajektna luka s biljetarnicom i zaobilaznom cestom, nova Zdravstvena stanica, odnosno prizemni dio sadašnjeg Doma zdravlja. Sagrađena je Pumpna stanica, pokrenut projekt izgradnje današnjeg Doma umirovljenika i nove zgrade Srednje škole na

mjestu nekadašnje etivačnice. Pokrenut je i projekt proširenja mjesnog groblja. No, ono po čemu će ga Velolučani najviše pamtili bila je do tada neviđena angažiranost na probijanju i uređivanju novih dionica lokalnih, poljskih i šumskih putova. Tu je pokazao pravo umijeće u motiviranju ljudi i njihovom uključivanju u financiranje tih infrastrukturnih projekata. U svim akcijama probijanja puteva bio je na čelu. Nije mu bilo teško uzeti u ruke *kosor*, *obitilicu* ili bat. U tome se zaista ponašao kao prvi među jednakima, kao posve običan narodni čovjek, kakav je u stvari bio. Upravo takvim angažmanom organizatora, a posebno inicijatora brojnih aktivnosti u mjestu izgradio je neupitni autoritet među ljudima raznih životnih dobi, društvenog statusa i formalne naobrazbe. Najveći broj mještana istinski ga je cijenio i vrlo često tražio njegovu pomoć, čak i o pitanjima i problemima koji nisu spadali i nadležnost Mjesne zajednice. Mnogi su tražili pomoć i za rješavanje običnih ljudskih, obiteljskih i egzistencijalnih pitanja. A on je pomagao svima, bez izuzetka. Njegovo geslo od prvog dana vođenja Mjesne zajednice glasilo je – „Svakome pomoć, nikome odnemoć“. Toga se pravila pridržavao do posljednjeg dana rada, ali i svoga relativno kratkog života.

Vlast mu je godila. Bio je ponosit i dostojanstven čovjek. Krupan, zgodan i stasit. Kada bi ujutro odlazio na posao, putem su ga svakodnevno zaustavljali brojni mještani. Javljali bi se – „Dobro jutro Kole, što je Kole, što ima nova, kako si...“ A on bi im odgovarao: „Zdravo, zdravo, zdravo!“ Znao je to ponoviti više puta. Neki bi ga dočekali drugim riječima i upitima – „Što je Kole; što ovo činite, zašto ste mi batili onu maslinu, rogač, meju ili slično. Nismo se tako dogovorili. To ni u redu. To moramo riješiti.“ Na takve opaske i vrlo često posve opravdane kritike, Kole bi mirno odgovarao – „Čekaj, molim te, moramo vidjeti o čemu se radi. Dođi u Mjesnu zajednicu pa ćemo stvar dogovoriti i ispraviti.“ Imao je jako dobro izgrađen taktički odnos prema ljudima. Dobro je poznao psihologiju čovjeka. Socijalna inteligencija mu je bila zaista na visokoj razini uz bogato političko iskustvo.

Mnogim ljudima je pomagao u rješavanju socijalnih problema, u ostvarenju prava iz mirovinskog i invalidskog sustava, pojedinim obrtnicima radi smanjenja obračunatog prevelikog

poreza, kao i na druge načine. Znao je i osobno odlaziti do nadležnih službi i zajedno s njima pronalaziti rješenja za pojedine probleme. S mladima se često družio. Poneke od njih gurao je u politički život mjesta. Pomagao im je raznim savjetima u rješavanju svakodnevnih životnih pitanja i problema. Šalio se s njima, a ponekad i pomagao u izbjegavanju društvenih sankcija za manje prijestupe koje bi netko od njih napravio, najčešće u društvu pod utjecajem alkohola.

Dobro je poznao psihologiju malog čovjeka. Socijalna inteligencija mu je bila na visokoj razini... Vlast mu je godila. Bio je ponosit i dostojanstven... dobar govornik, analitičar, a najviše od svega organizator...

U ured bi dolazio svakog dana između 7 i 8 sati ujutro. Svoje suradnike odmah bi pitao – „Što ima nova? Što je napravljeno po pojedinim dogovorenim pitanjima?“ Nakon toga bi dijelio nove zadatke, ali i sam rješavao mnoge. Bilo ga je teško pratiti u radu. Posjedovao je ogromnu energiju. U džepu je uvijek nosio blok i kemijsku olovku za bilježenje onoga što mu mještani govore i traže, ali i onoga što planira napraviti. Radio je i u poslijepodnevним satima, gotovo svakodnevno. Odazivao se na sve sastanke političkih, društvenih, humanitarnih, sportskih i kulturnih udruga i pomagao rješavati njihove probleme. Ljude je u svoj skromni ured primao svakodnevno. Ništa mu nije bilo teško.

Bio je dobar govornik, analitičar, a najviše od svega organizator. Nikada nikoga ne bi uvrijedio. Svaki njegov, u principu kratak ali jasan govor, imao je svoj smisao i poruku. Znao je ljudima laskati, jer mu je bilo jasno da ljudi to vole. K tome, bio je zgodan i šarmantan čovjek. Znao je odabrati dopadljivu garderobu. Žene su ga obožavale, a on njih još više. Sve je to bio barba Kole. Volio je dobro jesti i popiti. Volio je društvo i žalio je što ne zna

pjevati. Često je znao reći – „Da mi je imat glas kako File ili Bore! (braća Marinović)“. Dosta se razumio u poljoprivredu, a bio je i dobar kuhar. Posebno za divljač, a dobro je znao pripremiti i peku. Bio je strastveni lovac. Uživao je u životu punim plućima i svim svojim osjetilima. No, nije nipošto bio materijalist, netko tko bi grabio za svoj račun. Za vrijeme svog života sa suprugom je stekao kuću i tek je djelomično uredio. Imao je osobni automobil kojeg je rijetko vozio i manju vikendicu u uvali Triporte. Takvu imovinu u doba socijalističkog samoupravljanja u Veloj Luci je imala većina tadašnjih zanatlija.

U obnašanju dužnosti predsjednika Izvršnog odbora Mjesne zajednice mnogo je koristio pomoć Nikole Ivanovića, zbog njegovih brojnih poznanstava iz vremena kada je ovaj bio predsjednik kotara Dubrovnik. Zatim Antu Oreba Krkaticu iz uprave Dubrovačkih cesta. Dobro je surađivao s Blaćaninom Marinom Cetinićem Bonaserom, tadašnjim predsjednikom Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije i jednim od vodećih političara Dalmacije i Hrvatske. Pored ostalog, s njim bi svakog ljeta organizirao jednu mjesnu konferenciju članova SKH-a na kojoj bi Cetinić šire partijsko članstvo informirao o najznačajnijim političkim zbivanjima. Poznao je i istaknutog srbijanskog komunista Ivana Stambolića, kojeg su ubili srpski nacionalisti po nalogu Slobodana Miloševića, a drugovao je i s general-pukovnikom Mirkom Jovanovićem, načelnikom visokih vojnih škola bivše JNA, koji je imao vikendicu u uvali Nova. Dosta je surađivao i s njegovim šogorom, general-pukovnikom Ivicom Kukočom, rođenim Splitsaninom i narodnim herojem, koji je tada bio šef vojne industrije JNA i Veloj Luci je mnogo pomogao. Za one koji to ne znaju, general Ivica Kukoč je prvi saznao i prenio hrvatskom rukovodstvu 1990-ih vijest da će JNA napasti Hrvatsku. Na lokalnoj razini je dosta surađivao s Markom Žanetićem Božjakom, nekadašnjim tajnikom Općine Vela Luka. Vrlo dobro je surađivao sa svim velolučkim direktorima, a najviše s Antom Borovinom Kakotom, Berislavom Šeparovićem, Aleksandrom Šeparovićem, Tonijem Franulovićem i Petrom Franulovićem. Kole se dosta družio s akademikom Šimom Vučetićem. Poštovao ga je i volio. Često je na sastancima znao citirati ili prenositi neke njegove misli i stavove. Znao je reći: Šime misli to i to, Šime je rekao ovo ili ono. Od

*Slobodan Dragojević predvodi povorku do partizanskog logora u okolici Vele Luke 1972.
Izvor: Državni arhiv u Dubrovniku – Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo, fond Mjesna zajednica Vela Luka*

ostalih intelektualaca čije je misli znao spominjati i koristiti valja spomenuti književnika Oskara Daviča, koji je imao kuću u Veloj Luci. Volio se družiti i cijenio je akademske kipare Antu Marinovića Seteta i Petra Omčikusa, a družio se i sa slikarom Edom Murtićem. U privatnom životu volio se družiti i oraspoložiti sa svojim lovcima, članovima lokalnog Lovačkog društva i partijskim drugovima.

Političkim autoritetom postao je na razini čitave tadašnje Općine Korčula, a ona se protezala od Vele Luke na zapadu otoka Korčule do mjesta Mokalo u blizini Orebića na zapadnoj strani poluotoka Pelješca. Mnogi u susjednim korčulanskim mjestima znali su tada za Velu Luku, koja je bila u razvojnoj ekspanziji, reći - lako je vama kad imate Koleta. Radi objektivnosti treba istaći da je Kole, uz to što je bio dobar lokalni politički aktivist, ipak imao dobre suradnike. Na ruku su mu išle i povoljne ekonomske činjenice. A to je 8 velolučkih poduzeća s 1900 stalnozaposlenih radnika, ali i posve drugačije društvene, političke i socijalne prilike

u društvu, mnogo povoljnije od današnjih. Valja također priznati da se u nekim stvarima ponekad osjećao nedostatak njegove formalne naobrazbe, čega je i sam bio svjestan i što je znao spominjati na sastancima.

S vremenom je njegov neupitan autoritet u mjestu i općini počeo smetati pojedinim mještanima. U prvom redu nekim tada bivšim istaknutim lokalnim političkim aktivistima, koji su bili zavidni na njegove uspjehe i autoritet, pa su počeli širiti razne priče u mjestu o Koletu. Naprimjer, kako se bez njega ništa ne može. Kako o svemu odlučuje i kako ga se za sve mora pitati. Kako Kole ljude ženi i rastavlja, kako ih zapošljava... Uglavnom su to bila preuveličavanja u namjeri da ga nakon 10 godina vlasti istisnu iz politike. Kole je sve to predosjetio, i godinu dana prije na službenim sastancima najavljivao da se na narednim izborima 1984. neće kandidirati, već poručivao da treba ići s novim mlađim i školovanijim kadrovima. To svoje obećanje je i održao.

Kritika da je odlučivao o svemu, ne stoji u potpunosti. Znao je barba Kole često, radi širih konzultacija o važnijim stvarima, za koje nije bio dovoljno upućen, uvijek sazivati šire sastanke sa svim tadašnjim političkim strukturama i gospodarstvenicima. Moglo bi se reći da je bio demokratičan u radu u tadašnjim okolnostima i što je posebno važno - treba reći da nije bio komunistički dogmatik, već pragmatik koji se s ljudima znao lako dogovoriti. Pa i s političkim neistomišljenicima, ljudima drugačijih političkih uvjerenja. Bio je veliki lokalpatriot i zagovaratelj luškog jedinstva. Pri izboru Izvršnog odbora Mjesne zajednice uvijek je vodio računa da u njemu bude barem jedna osoba koja nije bila član SK-a. Tako je i bilo. Surađivao je on i s odgovornim crkvenim osobama po pitanjima od općeg interesa, a pitanje vjere ga nije mnogo opterećivalo. Bio je blizak sa svojim sestrama redovnicama, a sa župnikom don Ivo Đanovićem dogovorio je 1980-ih da se crkvena zvona oglašavaju po svakoj smrti u mjestu, bilo vjernika, bilo ateista. I to je dokaz njegove otvorenosti za suradnju sa svim ljudima koji rade za opće dobro svog mjesta, kao i dokaz njegova uvažavanja drugih i drugačijih. Nakon prestanka obnašanja dužnosti u Mjesnoj zajednici više se nije miješao u njezin rad. Ostao je aktivan u Socijalističkom savezu radnog naroda i SUBNOR-u, ali kao običan član. Sve je više osjećao umor i zasićenje od političkog rada, što je znao često i sam reći.

Uspon velikosrpskog nacionalizma i pojava takozvane antibirokratske revolucije dosta ga je pogodila. U tome je vidio put u raspad socijalističkog sustava i SFR Jugoslavije, a to je značilo kraj njegovih ideala koje je zastupao čitav svoj život. One večeri kada je Slobodan Milošević u Beogradu održao veliki miting potpore srpskom rukovodstvu nakon štrajka kosovskih rudara i kada je srpski vožd rekao da će biti uhapšeni i odgovarati svi oni koju su se poigrali ljudskim životima u političke svrhe, zatekao sam se u barbe Koleta. Upravo smo slušali večernji dnevnik u 10 sati, kada je to bilo objavljeno. Kole je odmah reagirao s riječima - „Neva mu ova izjava. Budalo, nije to tvoja stvar kao šefa partije, to je stvar policije i pravosuđa.“ Pored toga, također valja reći da su mu teško pale društvene i političke promjene u Hrvatskoj 1990-ih godina. Posebno ga je pogađao grubi oblik oživljavanja hrvatskog

nacionalizma i revizija povijesti, a iznad svega opća klerikalizacija društva.

Upravo u to vrijeme barba Kole je počeo osjećati velike zdravstvene probleme. Dijagnosticirana mu je maligna bolest. Kada smo mi, tada mlađi politički kadrovi, čuli da je teško bolestan, odlučili smo ga posjetiti. Bilo je to na Božić 1990. U posjet smo otišli Tonči Surjan, Tonko Gugić Bakan i ja. Na prvi pogled nismo ga poznali. Bio je jako smršavio i teško se kretao, uz pomoć štaka. Primio nas je i razgovarali smo o svemu, najviše o politici. Iako opterećen bolešću i borbom za život, bio je posve svjestan težine situacije u zemlji uz malu mogućnost da se ona riješi mirnim putem. Nakon toga vidio sam ga još samo jednom. Potom je ponovno otišao na liječenje u splitsku bolnicu gdje je i umro. Bilo je to 27. ožujka 1991. s nepune 63 godine života.

Svestranim angažmanom unio je veliku energiju i dao snažne impulse za realizaciju brojnih projekata... I danas se često zna spomenuti njegovo ime kao opće mjerilo političke efikasnosti.

Nakon nekoliko dana, na iznimno hladnu Veliku subotu, sahranjen je na mjesnome groblju. Bio je to do tada najveći pogreb na groblju. U velikoj pogrebnoj povorci mogli su se vidjeti mnogi njegovi ideološki i politički neistomišljenici, što znači da su ga ipak poštovali i cijenili. Pokopan je po ateističkom ceremonijalu. U ime Mjesne zajednice od njega se oprostio Radojica Dragojević Cicić, tadašnji predsjednik Skupštine.

I što reći na kraju? Barba Kole je obilježio jedno čitavo desetljeće. Svojim svestranim angažmanom unio je veliku energiju i dao snažne impulse za realizaciju brojnih projekata. Za značajan dio postojeće infrastrukture Vele Luke, zaslužan je upravo on. I danas se često zna spomenuti njegovo ime kao opće mjerilo političke efikasnosti.